

Verslag bijeenkomst Energiearmoede aangepakt!?

19 januari 2023

Deze bijeenkomst is georganiseerd in het kader van de projecten EnergyMEASURES en ENPOR. Beide Horizon 2020 projecten zijn gericht op de aanpak van energiearmoede. ENPOR is daarnaast speciaal gericht op de particuliere huursector. Zie kader voor meer informatie over de projecten.

Intentie bijeenkomst: samen reflecteren op aanpakken energiearmoede en komen tot aanbevelingen voor een gemeentelijke aanpak 2.0.

In totaal hebben 78 geïnteresseerden de bijeenkomst bijgewoond.

Programma

14.00 Welkom en plenaire opening – Onderzoek effectiviteit energiearmoede aanpakken en regelingen vanuit de rijksoverheid door Koen Straver, consultant en onderzoeker TNO

14.30 Parallelsessies ronde 1

Parallelsessie 1: Van Energiebox tot energiebespaarmaatje: wat werkt?

Parallelsessie 2: Op basis van vertrouwen krijg je ook een armere wijk aan de energiebesparing

Parallelsessie 3: De lokale infrastructuur als basis voor energiearmoede aanpakken

Parallelsessie 4: Aan de slag met gedrag met de vastgoedeigenaar

Parallelsessie 5: Deventer helpt mensen met laag inkomen met isoleren van de eigen woning

15.10 Parallelsessies ronde 2

Parallelsessie 6: Inzichten en aanknopingspunten rondom het bereiken van mensen uit onderzoeken naar schuldpreventie

Parallelsessie 7: Realistische kijk op energiezuinig gedrag bij energiearmoede

Parallelsessie 8: Tochtige kamers en geen recht op toeslag: hoe pak je energiearmoede aan onder studenten?

Parallelsessie 9: Solidariteit in de energietransitie: energiecoöperaties pakken energiearmoede aan

Parallelsessie 10: Bewegen via het sociaal weefsel van de wijk – Voedselbank project

15.40 Inventarisatie van lessons learned uit parallelsessies - Gezamenlijke aanbevelingen voor aanpakken energiearmoede 2.0

16.00 Einde

ENPOR

ENPOR is een Europees project met als doel om meer inzicht te krijgen in het multidimensionale probleem van energiearmoede in de particuliere huursector. Hiervoor worden tien verschillende beleidsinstrumenten in zeven landen bestudeerd, verder doorontwikkeld en toegesneden op de specifieke behoeften van de sector.

Het onderzoek wordt in Nederland uitgevoerd door Hogeschool Utrecht. In het kader van het project wordt de aanpak van de Energiebox van de Jonge Milieu Advies (JMA) tegen het licht gehouden en wordt samen met de stakeholders gezocht naar de mogelijkheden om de impact en effectiviteit ervan te vergroten.

www.enpor.eu

EnergyMEASURES

EnergyMEASURES is een Europees project dat zich richt op de aanpak van energiearmoede in zeven landen, namelijk: België, Bulgarije, Ierland, Nederland, Noord-Macedonië, Polen en het Verenigd Koninkrijk. In elk van deze landen wordt gewerkt met huishoudens die leven in energiearmoede, om door middel van gedragsverandering en energie-gerelateerde verbeteringen, te komen tot een lagere energierekening. Verder onderzoekt het project hoe het huidige beleid en ondersteuningsmaatregelen van invloed zijn op het verminderen van energiearmoede.

Dit doet de gemeente Eindhoven in samenwerking met DuneWorks, Het Pon-Telos en diverse betrokken partijen. De resulterende kennis, ervaringen en inzichten zullen worden gedeeld en vertaald naar ideeën voor beleids- en praktijkinterventies.

www.energymeasures.eu

Plenaire sessie - onderzoek effectiviteit energiearmoede aanpakken en regelingen vanuit de rijksoverheid

Koen Straver, consultant en onderzoeker TNO

TNO is al sinds 2017 bezig om energiearmoede in Nederland in kaart te brengen. Laatste jaren is hier toenemende aandacht voor. Dit jaar komt TNO met nieuwe cijfers over energiearmoede. Op 2 februari organiseert TNO hier een Webinar over voor een beperkte groep gemeentes. Voor de nabije toekomst wil TNO nog meer onderzoek doen naar: specifieke doelgroepen die te maken hebben met energiearmoede, effecten op gezondheid van bewoners en effectmetingen van beleidsmaatregelen en initiatieven om energiearmoede tegen te gaan.

Vanuit Brussel wordt invloed uitgeoefend op lidstaten van de EU om energiearmoede in beeld te krijgen door het opstellen van indicatoren en criteria voor energiearmoede. Vervolgens moeten door nationale overheden plannen worden gemaakt om energiearmoede terug te dringen. Gemeentes en provincies zijn al heel druk bezig om hun inwoners te ondersteunen, maar er is een gebrek aan een eenduidige visie en inbedding in het klimaatbeleid op nationaal niveau. Wat nodig is, is samenwerking met verschillende ministeries om tot gezamenlijke visie te komen, wat vervolgens vertaald moet worden naar beleidsdoelstellingen. Ook is een duidelijk overzicht van effectieve oplossingsrichtingen nodig.

Met het Landelijk Onderzoeksprogramma Energiearmoede heeft TNO als doel om inzicht te geven in de huidige situatie (van beleid en van huishoudens), kennis te genereren over effectief beleid en kennis en ervaring op te doen voor de versnelling van de implementatie van beleid. Het programma moet bijdragen aan lange termijn samenwerking tussen beleid, onderzoek en praktijk, tussen verschillende ministeries en tussen verschillende regio's. Meerdere aanpakken zullen worden onderzocht en gemonitord en een overzicht zal worden gegeven van lopende en toekomstige initiatieven en programma's.

Eerste resultaten van onderzoek over de impact van woningrenovatie laat zien dat er een positief effect is op mentale en fysieke gezondheid, met een groter effect op lage inkomensgroepen. Planning en communicatie over de renovatie is hierbij heel belangrijk, omdat anders de stress die het kan veroorzaken de positieve effecten teniet kan doen.

TNO zal deze winter effectmetingen doen van aanpakken voor renovaties in gemeentes Den Haag, Haarlem, Sittard-Geleen, Arnhem. Ook worden verschillende aanpakken onderzocht voor kleinere maatregelen zoals energiecoaches, energiebanken en fix brigades. Doel is om niet alleen te kijken naar energiebesparing, maar de meervoudige winst in kaart te brengen (dus ook op gezondheid, eenzaamheid, werkgelegenheid etc.) Eerder onderzoek heeft aangetoond dat 1 euro investering in energiearme huishoudens 2,5 euro winst kan opleveren.

Daarnaast heeft TNO een survey gedaan over energiearmoedebeleid die is ingevuld door 201 gemeentebesturen uit 149 gemeentes. Het rapport '[Energiearmoedebeleid in stroomversnelling](#)' met alle bevindingen, knelpunten en overzicht van bronnen is nu beschikbaar.

Koen Straver geeft mee dat belangrijke focuspunten voor de nabije toekomst zijn:

- Lange termijnbeleid en visie ontwikkelen op nationaal en lokaal niveau;
- Meer kennis over impact van verschillende aanpakken;
- Nog meer onderzoek doen naar aanpakken mét bewoners;
- Shift van energiearmoede naar energierechtvaardigheid als beleidskader.

Meer kennis, nieuws en rapporten van landelijk programma zijn te vinden op energy.nl.

Link naar pdf van presentatie: [Plenaire presentatie](#)

Vragen opmerkingen/ chat:

TNO is nog op zoek naar een gemeente of provincie die isolatiemaatregelen met zoveel mogelijk ontzorgen aanbiedt. Reacties op deze oproep:

- Voor ontzorgen mag hij langskomen in Deventer. Dit is wat we hier doen.
- De provincie Utrecht biedt onder andere aan woningeigenaren in de gemeente Zeist, die de energietoeslag hebben gekregen een isolatievoucher aan. Zij kunnen hun spouw gratis laten isoleren. Energiecoaching bij renovaties doet energie coöperatie Energie-U in Utrecht sinds 3 jaar.
- Voor ontzorgen mag je ook contact opnemen met mij. Gemeente Leeuwarden, ik kan in contact brengen, maar nog niks toezeggen.
- In Breda gaan we sociale energiecoaches opleiden vanuit de bijstand
- Wat in Dordrecht goed werkt in verbinding met evenementen branche. Deze ZZP e.e.a. hebben in de winter juist tijd om als energiehulp/energiefixer werkzaam te zijn. Ook uit de bijstand is het met iemand gelukt.

Vertrouwen kost tijd, dat wordt vaak vergeten....

Houd er wel rekening mee dat het platteland iets anders is dan de stad. Veel info ging over ervaringen in de grote stad

Boeken die zijn aangeraden:

Schaarste, Sendhil Mullainathan | 9789490574994

Stress-sensitief werken in het sociaal domein | 9789036824323

<https://schuldenenincasso.nl/themas/stress-sensitieve-dienstverlening/>

Aanbevelingen voor een gemeentelijke aanpak 2.0

Tijdens de bijeenkomst vonden 10 parallelsessies plaats in twee rondes. Tijdens elke sessie is een aanbeveling geogst. Hieronder een overzicht van de aanbevelingen. Op de website is per sessie een deelverslag en een pdf van de presentatie te vinden: [Overzicht parallelsessies en alle presentaties](#)

Parallelsessie 1: Van Energiebox tot energiebespaarmaatje: wat werkt?

Gemeente houd het simpel en bied maatwerk voor en door lokale mensen uit de doelgroep en herhaal de boodschap. En als gemeente kan je acties stapelen.

Parallelsessie 2: Op basis van vertrouwen krijg je ook een armere wijk aan de energiebesparing

Investeren in het informele netwerk en daar duurzame relaties mee aangaan en onderhouden vanuit de gemeente is cruciaal.

Parallelsessie 3: De lokale infrastructuur als basis voor energiearmoede aanpakken

Voor een goede begeleiding en hulp van bewoners bij het verlagen van de energierekening, maar ook bij andere sociale vraagstukken, is een lokale organisatie/infrastructuur met de juiste deskundigheid zeer wenselijk/noodzakelijk.

Parallelsessie 4: Aan de slag met gedrag met de vastgoedeigenaar

Betrek particuliere verhuurders meer en zet hen aan tafel bij beleid en initiatieven over verduurzaming en energiearmoede: zij kunnen een belangrijke rol spelen in het stimuleren van energiebesparing onder hun huurders.

Parallelsessie 5: Deventer helpt mensen met laag inkomen met isoleren van de eigen woning

Belangrijkste bij het bereiken van de kwetsbare doelgroep die de hulp het hardste nodig heeft is de "via-via" methode. Hier is het benodigde vertrouwen, wat nodig is om aanpassingen te doen aan de eigen directe leefomgeving, het grootst. Zo bereik je de mensen die de hulp het hardste nodig hebben!

Parallelsessie 6: Inzichten en aanknopingspunten rondom het bereiken van mensen uit onderzoeken naar schuldpreventie

Om financieel kwetsbare inwoners te kunnen bereiken en vasthouden moet je je als gesprekspartner gelijkwaardig en kwetsbaar opstellen, het is daarbij van belang dat je inwoners verschillende keuzes kan aanbieden waarbij je ook aandacht hebt op kortetermijn effecten.

Parallelsessie 7: Realistische kijk op energiezuinig gedrag bij energiearmoede

Onderken dat mensen met energiearmoede een heel andere leefwereld hebben. Waar je rekening mee moet houden is beperkte mentale ruimte en wantrouwen.

Parallelsessie 8: Tochtige kamers en geen recht op toeslag: hoe pak je energiearmoede aan onder studenten?

Heb aandacht voor en lever maatwerk voor aandachtsgroepen zoals studenten, huurders op blokverwarming e.a.

Parallelsessie 9: Solidariteit in de energietransitie: energiecoöperaties pakken energie-armoede aan

Nationale overheid, ondersteun samen met financiële instellingen duurzame burgerbewegingen als energiecoöperaties, draag bij door de voorinvestering mogelijk te maken (tegen een lage rente); help het opzetten van revolverende fondsen; en zorg voor een stabiel subsidiebeleid dat planningszekerheid biedt. Ook moeten we slagvaardiger worden in het anders organiseren van ons energiesysteem, doordat de capaciteit op netwerken te groot wordt.

Parallelsessie 10: Bewegen via het sociaal weefsel van de wijk – Voedselbank project

Volg de energie: begin met vertrouwen en beweeg daarna mee met de vraag van de mensen in de wijk met wie je contact hebt opgebouwd en maak daarbij gebruik van sleutelfiguren.

Afsluitend

Wat ons opviel is dat er ontzettend veel gebeurt en er veel ervaring is als het gaat om het ondersteunen van energiearme huishoudens, en dat het overall weer anders gaat. Aan de ene kant zouden gemeentes geholpen zijn bij een meer gestandaardiseerde aanpak waarin van elkaar kan worden geleerd en die kan worden gestapeld; dit maakt het ook eerlijker voor inwoners over gemeentes heen. En aan de andere kant is **maatwerk** noodzakelijk. Denk bij maatwerk aan aanpakken gericht op specifieke aandachtsgroepen zoals studenten, huurders op blokverwarming en particuliere verhuurders.

Sowieso moeten de aanpakken simpel zijn en is het wijs de boodschap te herhalen en op diverse manieren onder de aandacht te brengen. Bij het bereiken van kwetsbare doelgroepen die hulp het hardste nodig hebben is de “**via-via**” **methode** belangrijk. Investeren in het informele netwerk en daar duurzame relaties mee aangaan en onderhouden vanuit de gemeente is hierbij cruciaal. **Vertrouwen** is het sleutelwoord. Energie coöperaties (waarin de buurman of -vrouw vertrouwen geniet) bieden ook een route om mensen te helpen; en bovendien kunnen energiecoöperaties de opbrengsten van hun projecten inzetten om energiearmoede te verlichten. Samen lokaal sterk voor elkaar.

Ook is het belangrijk te onderkennen dat mensen met energiearmoede een andere leefwereld kunnen hebben. Waar je rekening mee moet houden is **chronische stress** en daardoor een meer beperkte mentale ruimte en wantrouwen richting instanties. Om financieel kwetsbare inwoners te kunnen bereiken en vasthouden moet je je als gesprekspartner gelijkwaardig en kwetsbaar opstellen. **Stress-sensitief werken** is een interessante manier van werken. Voor een goede begeleiding en hulp van bewoners bij het verlagen van de energierekening, is een lokale organisatie en infrastructuur met de juiste deskundigheid zeer wenselijk en noodzakelijk.

Lange termijnvisie

Bij dit alles is het de hamvraag hoe de aanpak van energiearmoede structureel vorm gaat krijgen na de afloop van diverse tijdelijke financiële subsidies (bijv. RREW). **Lange termijnvisie en beleid is nodig op nationaal en lokaal niveau. Financiële arrangementen** voor gemeentes, woningcorporaties, particuliere verhuurders en energie coöperaties zouden geborgd moeten op lange termijn en daarmee planningszekerheid bieden, want het probleem van energiearmoede is helaas niet morgen opgelost.

We hopen dat deze bijeenkomst u verfrissende ideeën en misschien ook wat nieuwe contacten hebben opgeleverd en zo bijdragen aan onze gezamenlijke inspanning om energiearmoede aan te pakken. De aanbevelingen worden meegenomen in het project ENPOR als beleidsaanbevelingen richting de nationale overheid en Europese Commissie.

Vanuit de projecten ENPOR en EnergyMEASURES danken we alle aanwezigen voor hun inbreng en aanwezigheid. Als u vragen, opmerkingen of suggesties heeft, mail deze dan naar Lenneke Kok (lenneke.kok@hu.nl)

EnergyMeasures

Tailored measures supporting energy vulnerable households

Lenneke Kok (ENPOR)

Lenneke.kok@hu.nl

Martijn Rietbergen (ENPOR)

martijn.rietbergen@hu.nl

Nanda Vrieling (ENPOR)

nanda.vrieling@hu.nl

Maisam Haydari (EnergyMEASURES)

maisam.haydari@duneworks.nl

Sylvia Breukers (EnergyMEASURES)

sylvia.breukers@duneworks.nl

Madelon van Duren (EnergyMEASURES)

M.vanDuren@hetpon-telos.nl

Jantine Claus (EnergyMEASURES)

j.claus@eindhoven.nl

DuneWorks

EINDHOVEN

Enpor has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 889385.

EnergyMEASURES has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 894759